

In 'Dichter bij het werk' interviewt dichter Henry Sepers dichters over hun werk, of een specifiek deel daarvan.
www.henrysepers.nl

Dichten in een hotelloobby

Dorien de Wit tekent, schrijft en maakt video's en audiowandelingen.

Ze heeft op de kunstacademie St. Joost in Den Bosch gezeten, een master gedaan aan het Sandberg Institute in Amsterdam en gestudeerd aan de Schrijversvakschool in dezelfde stad. In 2017 won zij de Turing Gedichtenwedstrijd en in februari van dit jaar verscheen haar debuutbundel *Eindig de dag nooit met een vraag*, die werd genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs. Ze publiceerde onder andere in *Hollands Maandblad* en *De Revisor*.

Het blijft lang onduidelijk waar we elkaar zullen spreken, in haar studio of in een café. Ze is een audiotour aan het maken voor het geboortehuis van Vincent van Gogh in Zundert, en de vloer ligt bezaaid met materiaal. Maar op de dag van het interview is alles opgeruimd en ontvangt ze me op haar werkplek in een oude school in Amsterdam-Oost. Brede trappen, hoge gewelven, grote binnentuin. Niet dat er in de studio helemaal geen sporen te vinden zijn van activiteit: op de grond liggen ontwerpen voor een boekje dat ze aan het maken is van het feuilleton *In het echt* dat ze schreef voor *De Revisor*. Daarin verkent ze 'gradaties van realiteit' via onder meer Google Street View en deepfakes. In de loop van het gesprek zal blijken dat de waarneming van de werkelijkheid een belangrijk thema is in haar werk.

De studio is niet de enige plaats waar ze werkt. Schrijven doet ze het liefst in haar tuinhuisje of op anonieme, non-descripte plekken. Haar studio gebruikt ze om 'aan dingen te schaven, ze af te maken', terwijl ze om iets nieuws te creëren andere plekken nodig heeft. 'Als je steeds hetzelfde paadje loopt, gebeurt er niets nieuws. Ik ga soms in vertrekhal 1 van Schiphol zitten met mijn laptop, of ik huur een auto en rijd naar zo'n troosteloos wegrestaurant in Breukelen, neem de trein naar Vlissingen. Wat ik daar maak is voor mij echt met

die plek verbonden, al zal dat voor de lezer niet te herleiden zijn.'

Je voelt je erg verbonden met het werk van K. Schippers.

'Ja, hij is een van mijn literaire helden. In zijn heldere, precieze taal zit al zoveel gelaagdheid. Overigens zijn er ook belangrijke verschillen met hoe ik werk. Schippers kijkt heel goed, hij laat zich ook inspireren door de stad. Ik ben vooral geïnteresseerd in wat er met je waarneming gebeurt. Dat is ook de thematiek die de verschillende disciplines waarin ik werk met elkaar verbindt: ik zoek de grenzen van het gevoel van realiteit, onderzoek hoe betrouwbaar de waarneming is.'

Je hebt op de kunstacademie gezeten, maar ook de Schrijversvakschool gedaan. Zijn er verschillen?

'Op de kunstacademie staat de thematiek centraal, hetgeen wat ervoor zorgt dat het werk echt van jou is. Bij de Schrijversvakschool krijg je vooral gereedschappen aangereikt, al is dat natuurlijk niet het enige waarover het daar gaat. Je leert om een goede baas van jezelf te zijn. Hoe je goed zorgt voor je eigen schrijverschap. Je moet kijken wat je nodig hebt. Misschien een deadline, structuur. Of juist niet. Doordat je veel verschillende meningen hoort over je werk, kom je erachter dat het vooral om jezelf gaat. Het scherpt je intuïtie aan. K.

Michel (mijn andere literaire held) heeft meegelezen met de bundel. Hij leerde me dat ik als een verbaasde aap naar mijn eigen werk moet kijken. Dus niet alleen met een kritische blik. Erachter komen wat je interesseert, wat je zelf goed vindt.'

In *De Revisor* geeft ze zelf ook adviezen aan beginnende schrijvers: 'Lees je teksten op een andere plek dan waar je ze geschreven hebt. Schrijf je altijd thuis? Neem je bijna voltooid werk dan eens mee naar het park, naar kantoor en lees het opnieuw.' Andere plaatsen brengen je op nieuwe ideeën en geven je nieuwe ogen. Toch gaat ze niet graag op reis. 'Ik reis het makkelijkst als ik mijn lichaam thuis kan laten,' schrijft ze ergens. Tegen mij zegt ze: 'Ik zou best eens naar Japan willen, maar dan wil ik wel 's avonds weer thuis zijn.' Het reizen zelf vindt ze ingewikkeld.

Je kijkt graag op Google Street View. Als je de link boven een van je gedichten volgt, kom je bijvoorbeeld terecht op Cape Tachimachi in Japan.

'Ik vind het heerlijk om op deze manier de wereld af te reizen. Het liefst bezoek ik digitaal de verste plekken. Tijdens de lockdown was dat ook een uitkomst: ik vond dat ik in die tijd niet zomaar op Schiphol kon gaan zitten. Eerder schreef ik ook al over wat ik tijdens mijn reizen op Google Street View tegenkwam.'

In je werk lijken observaties belangrijk, maar ook wat je daar in je hoofd mee doet.

'Ik zou zeggen: er is een wisselwerking tussen kijken en denken. Met je hoofd probeer je te begrijpen wat je ziet. Ik schrijf om dingen uit te zoeken. Er is iets wat me fascineert of achtervolgt en dan ga ik tekenen of schrijven om dat uit te pluizen. Het kunnen verschillende beelden zijn, die ik dan monteer.'

Je lijkt inderdaad beelden te stapelen, die voor de lezer in eerste instantie niks met elkaar te maken lijken te hebben.

'Ik verbind beelden met elkaar, maar voor mij zijn de combinaties heel logisch. Ze gaan een gesprek met elkaar aan, zoals twee foto's die naast elkaar hangen. Ze zijn associatief

met elkaar verbonden, maar het lijkt ook op hoe je een video monteert: dat je soms een harde knip maakt en dan heb je een nieuw beeld. Dat is zo mooi aan poëzie, dat je in een gedicht zelf de regels maakt. In een roman zal dat moeilijker zijn.'

In een artikel in kunstmagazine *Mister Motley* heeft Alex de Vries over je gezegd: 'Als schrijver is zij beeldend kunstenaar, als beeldend kunstenaar is zij schrijver.' Ben je het met hem eens?

'Ja, al vind ik het wel lastig dat ze in de literaire wereld zeggen dat je aan mijn gedichten kunt zien dat ik ook beeldend werk, en in de beeldende kunst dat ik meer tekstueel ben. Dan denk ik: 'Zijn dat niet een beetje te nauwe begrippen misschien, kan het niet alle twee zijn?'

Toch heb je een traditionele bundel gepubliceerd. Er komen geen beeldende elementen in voor.

'Nee, ik wilde echt een dichtbundel maken. Al merk ik soms wel dat ik in de literaire wereld op grenzen stuit. Zo had ik moeite met het vinden van een titel. Op het omslag staat een tekening van mij van een liniaal afgebeeld. Grappend >

eindig de dag nooit met een vraag

het laatste beeld
voor ik de televisie uitzet
is water dat door een dijk heen breekt

ik zie hoe in slow motion een vallei volstroomt

de enige doorgang van vandaag naar morgen
opent door je lichaam zwaar te maken
tot je erdoorheen valt

waarom zinkt de zee niet door haar eigen
bodem?

de balkondeur staat op een kier
het donker sijpelt daar de kamer in
ik kijk in de lamp terwijl ik hem uitknip

het licht bewaar ik in mijn hoofd

zei ik tegen mijn redacteur: 'Kan dat de titel niet worden, een titel in beeld?' Dat mocht natuurlijk niet, dan kon de boekhandel het boek nooit in het systeem vinden. Logisch, maar wat dat betreft zijn er in de literatuur meer conventies dan in de beeldende kunst. De twee werelden zijn in veel opzichten verschillend. Het is niet mijn ultieme doel om ze te laten samensmelten.'

Laten we het titelgedicht eens wat nader bekijken. Waarom zou je de dag nooit met een vraag moeten eindigen?

'Nou, het is eigenlijk bedoeld als een soort bezwerende zin. Ik maak veel aantekeningen en ik merkte op een gegeven moment dat ik altijd vragen stelde en dat voelde niet goed. Als je met een vraag eindigt, blijft er iets onafgerond. Natuurlijk is het ook precies waar ik mee bezig ben: vragen stellen. Maar het voelt ook oncomfortabel, dat die vragen maar blijven komen. De titel van het gedicht was overigens oorspronkelijk de laatste zin. Ik heb in dit gedicht veel met beelden zitten schuiven. Voor mij is die titel ook een beeld dat in de reeks thuishoort.'

De dag eindigt als je gaat slapen. En slapen speelt een belangrijke rol in de bundel. Het lijkt wel een soort overgangsritueel.

'Ja. Het wonder van het in slaap vallen is dat je er zelf niet echt bij bent. Je gaat toch een beetje dood, valt uit je bewustzijn. Ik ben er ook niet zo goed in. Heb zelfs weleens geslaapwandeld. Ik was in een hotelkamer in Barcelona en droomde dat ik opgesloten zat in een kist. Ik probeerde op allerlei manieren mezelf te bevrijden. Opeens werd ik wakker en stond buiten mijn bed met het gordijn in mijn hand. Beide werelden, van droom en werkelijkheid, vermengden zich en voelden even echt.'

'de enige doorgang van vandaag naar morgen': dat klinkt als de dijkdoorbraak uit de eerste strofe.

'Ja. Het wordt ook niet echt morgen als je niet slaapt. Ik doe dat niet zo vaak meer, maar als je bijvoorbeeld tot zes uur 's ochtends doorhaalt voelt het ook niet als de volgende dag.'

'opent door je lichaam zwaar te maken'

'Je moet je ontspannen. Bij sommige mensen gaat dat gemakkelijk, die vallen zo in slaap. Ik

luisterde vroeger naar van die cassettebandjes voor het slapen gaan, dan moest je ook altijd je lichaam zwaar maken. Net als bij yoga-oefeningen. Het heeft natuurlijk ook met het vallen te maken. K. Michel beschrijft dat gevoel van in slaap vallen in een gedicht, over de stuipen die je dan kan hebben. Als je erg diep valt, word je daar juist weer wakker van.'

En dan komt er toch weer een vraag: 'waarom zinkt de zee niet door haar eigen bodem?'

'Dat is voor mij een oprechte vraag. Er zijn vast allerlei natuurkundige wetten waardoor dat komt, maar toch. Voor mij heeft dat ook met het vallen door je eigen lichaam te maken. Je gaat door een bodem. De zee doet dat niet.'

'het donker sijpelt daar de kamer in'; het lijkt wel of het ergens naar binnen lekt.

'Zeker. Ik vind dat altijd heel gek. Dat als je de deur opent, licht wel naar binnen kan vallen maar donker niet. Ik wil eigenlijk dat dat laatste ook kan, al is het niet per se fijn. In een gedicht kun je de werkelijkheid naar je hand zetten.'

'het licht bewaar ik in mijn hoofd'

'Het is echt zoals ik het ervaar. Ik hou niet van het donker. En als je in de lamp kijkt dan heb je het licht nog. Sommige lezers vatten deze regel figuurlijk op. Dan zou het gaan over een lichte manier van denken. Dat kan natuurlijk ook, maar voor mij begon het vooral met een beeld. Het beeld is eigenlijk genoeg. Nou ja, misschien is dit gedicht wel mijn eigen slaapliedje.'

Een paar uur na het gesprek stuurt Dorien de Wit me een link toe van een YouTube-filmpje dat haar sinds de kunstacademie al inspireert. Een jongen en een meisje picknicken in een park. Vervolgens zoomt de camera steeds verder uit, tot we het heelal zien en uiteindelijk het grote niets. Om als de camera weer inzoomt, via de hand van de jongen te eindigen in de wereld van cellen en atomen. Voor haar laat dit zien dat het niet uitmaakt of je inzoomt tot atoomniveau of uitzoomt tot ver in het heelal. De werkelijkheid blijft altijd even ondoorgroendelijk. ■

